

מחקר: ישו נקבר בארמון הנציב, וייתכן שהיו לו אשה וילד

הגיאלוג ד"ר אריה שימרון מצא באמצעות אנליזות כימיות קשר מובהק בין גלוסקמאות שנמצאו במערת תלפיות ל"גלוסקמת אחי ישו", ומעורר את הדיון על מיקום הקבורה מחדש

ניר חסון 05.04.2015 23:57

מחקר גיאולוגי מחזק את הסברה כי מערת קבורה מימי בית שני, שנחפרה לפני 25 שנים בשכונת ארמון הנציב בירושלים, השתייכה למשפחתו של ישו מנצרת. כך טוען הגיאולוג, ד"ר אריה שימרון, שבחן באמצעות אנליזות כימיות את הקשר בין הגלוסקמאות (ארונות אבן לקבורה משנית) שנמצאו במערה לבין הגלוסקמה המוכרת כ"גלוסקמת אחי ישו". למחקר יכולות להיות, לטענת התומכים בתיאוריה, מסקנות מרחיקות לכת - לא זו בלבד שהנוצרים טעו במיקום כנסיית הקבר אלא שלישי היתה אישה וילד.

מערת הקבורה הידועה כ"מערת תלפיות" נחשפה ב-1980 במסגרת העבודות להקמתה של שכונת ארמון הנציב. במקום נערכה חפירה ארכיאולוגית שחשפה ארונות קבורה מימי בית שני, בדומה למערות קבורה דומות רבות באזור ירושלים. השמות החרוטים על ארונות הקבורה שנמצאו במערה היו אמנם נפוצים בתקופה זו אבל השילוב של כולם יחד עורר תשומת לב. בין השמות על ארונות הקבורה היו: יהושע בר יוסף, מריה, מריאמנה, יהודה בר יהושע ויוסה. המערה חזרה למרכז תשומת הלב בעשור האחרון בעקבות סרטיו ותחקירו של העיתונאי שמחה יעקובוביץ. יעקובוביץ העלה את הסברה הסטטיסטית שלא תיתכן משפחה נוספת מיהודה של אותן שנים עם קומביניציה כזו של שמות במקביל לסיפור מערת הקבורה, הסעיר את העולם הארכיאולוגי בארץ בשנים האחרונות סיפורה של גלוסקמת "אחי ישו". הגלוסקמה שעליה הכתובת "יעקב בר יוסף, אחי דישוע" מוחזקת אצל אספן העתיקות עודד גולן. המדינה טענה כי גולן זייף את חצייה השני של הכתובת כדי להעלות את מחירה של הגלוסקמה. אולם לאחר משפט ארוך, קבע לפני שלוש שנים בית המשפט המחוזי בירושלים כי המדינה לא הצליחה להוכיח שהגלוסקמה מזויפת.

בחודשים האחרונים, לאחר מאבק משפטי, קיבל גולן לרשותו מחדש את הגלוסקמה והתיר לשימרון לבחון אותה. ברור לכל שאם יוכח שהגלוסקמה הוצאה ממערת תלפיות הדבר יגדיל לאין שיעור את הסבירות הסטטיסטית שמדובר בבני משפחתו של ישו. שכן, על הגלוסקמה מופיעים שלושה שמות: "יעקב", "יוסף" ו"ישוע" ויש ביניהם קישור משפחתי: יעקב בן יוסף ואחיו של ישו. שני שמות משכו במיוחד את תשומת לבו של יעקובוביץ - מריאמנה ויוסה, שניהם הטיית מיוחדות של השמות יוסף ומרים שמוזכרים, בהטיות אלה בכתבי הקודש הנוצרים. לכך מוסיף יעקובוביץ גם מחקר שעשה במערת קבורה סמוכה בה מצא סמלים המתאימים להיות סמלים של ראשוני הנוצרים.

שימרון, שעבד במשך 25 שנים במכון הגיאולוגי, החל לחקור את הנושא בעקבות הרצאה שנשא אחד מחופרי המערה, הארכיאולוג ד"ר שמעון גיבסון, לפני כשבע שנים. גיבסון ציין כי כשהם ניגשו לחפור אותה היתה המערה סתומה לחלוטין באדמה. "כששמעתי את זה ידעתי מיד שיש כאן מפתח גיאומטרית שאפשר להשתמש בו", אומר שימרון. לדבריו, בניגוד למערות קבורה אחרות שנותרו חללים

פתוחים, העובדה שהמערה נסתמה, כמעט בוודאות באירוע דרמטי אחד של רעידת אדמה בשנת 363, גרמה למעין קפסולת זמן כימית שמייחדת אותה על פני מערות אחרות.

בבדיקותיו, בחן שימרון את קיומם של עשרות יסודות כימים באבן ממנה נחצב ארון הקבורה. במהלך השנים קלטה האבן יסודות מהאדמה שעטפה אותה, כך שלמערת תלפיות יש "חותם כימי" ברור. שימרון בחן כ-12 גלוסקמאות שרשות העתיקות העמידה לרשותו. לאחרונה, עם שחרור גלוסקמת "אחי ישו" בחזרה לגולן התאפשר לו לבחון גם את גלוסקמה זו. התוצאות, כפי שהוא מציג אותן בסדרה של גרפים, חד משמעיות. בכל יסוד שנבדק נמצא שהחותם הכימי של הגלוסקמה "נופל" בתוך קבוצת הגלוסקמאות של מערת תלפיות. "העובדות כאן מאוד חזקות, לא יכול להיות כמעט שום ספק שגלוסקמה הגיעה ממערת הקבורה בתלפיות", אומר שימרון.

הסטטיסטיקאי קמיל פוקס כבר קבע בעבר - רק בהסתמך על שמות הגלוסקמה, הקישור המשפחתי ביניהם והעובדה שמדובר בבוגרים (שכן אין מדובר בקבורת ילדים) ובמשפחות יודעות קרוא וכתוב - שבמשך כל תקופת בית שני לא היו ביהודה יותר משתי משפחות עם הרכב השמות הזה. ברור שאם שמות אלה מתווספים לשמות שכבר נמצאו במערה לא יכולה להיות אפשרות אחרת מלבד שמדובר במערת הקבורה של משפחתו של ישו מנצרת. "אני אומר את זה כעיתונאי, לא כחוקר ולא כסטטיסטיקאי, אבל ברור שאם אתה מוסיף את 'אחי ישו' זה גם מחזק את האותנטיות של הכתובת וגם משנה לחלוטין את האיזון הסטטיסטי של המערה כולה", אומר יעקובוביץ'. "את זה אפשר לדחות רק עם אמונה ותיאולוגיה, אתה יכול להגיד לא אכפת לי משום דבר, אני מאמין וזהו. אבל מה שאני אומר זה לא תחושת בטן, אלו עובדות. זה תיק סגור".

משמעות ממצאיו של שימרון מרחיקת לכת, אם אכן מדובר במערת הקבורה של משפחת ישו. הרי שרשות העתיקות מחזיקה את הגלוסקמה של ישו בעצמו - "הושע בר יוסף" וגם של אחד בשם "יהודה בר יהושע". עצמות שניהם הובאו לקבורה בקבר לא ידוע לפני 25 שנה. מכאן שלישו הנוצרי, בניגוד לאמונה, היה בן. אבל לפני כן על יעקובוביץ' להתגבר על בעיה מרכזית בתיאוריה והיא השאלה - מתי הוצאה הגלוסקמה מהמערה? במהלך משפטו של גולן הוא הציג תמונה משנת 1976 בה נראית הגלוסקמה ברשותו - ארבע שנים לפני שהמערה נחשפה במהלך עבודות הבנייה. ליעקובוביץ' יש שני הסברים אלטרנטיביים. האחד הוא שבמהלך החפירה "נעלמה" אחת הגלוסקמאות והתמונה לא מתוארכת כראוי. ואכן בדו"ח הארכיאולוגי רשומות עשר גלוסקמאות אבל ברשות העתיקות נשמרו רק תשע. ההסבר השני הוא שהגלוסקמה נשדדה כמה שנים לפני חשיפת המערה ונמכרה לגולן.

מתנגדי התיאוריה מעלים בעיה נוספת. אם מאמיניו הראשונים של ישו רצו לחזק את מיתוס עלייתו לשמיים, אין היגיון בקבורתו בחלקת הקבר המשפחתית - המקום הראשון בו יחפשו הסקפטיים את ההוכחות ל"ארצותו" של ישו. סביר יותר שהם יעלימו את עצמותיו ואת ארון הקבורה שלו. על כך עונה יעקובוביץ': "הבעיה שאנחנו חושבים דרך התיאולוגיה הנוצרית ולא דרך ההיסטוריה היהודית. אם תיקח חב"דניק משיחי ותשאל אותו האם הרבי מלובביץ' עלה לשמיים הוא יגיד שכן, תשאל אותו אם יש קבר הוא יגיד שכן. הם לא באמת האמינו שהוא לקח את הכליות שלו ועלה לשמים עם גופו, זו תיאולוגיה נוצרית, זה לא עובדות. המאמינים הראשונים לא היו נוצרים, הם היו חב"דניקים".

פרופ' עמוס קלונר, מבכירי רשות העתיקות לשעבר ומחופרי המערה, דוחה על הסף את הסברות של יעקובוביץ', כמו גם את מחקרו של שימרון. ראשית, קלונר משוכנע שכתובת "אחוי דישוע" מזויפת ומודרנית. שנית, הגלוסקמה העשירית נרשמה בדו"חות כשבורה וללא כתובת או עיטורים. שלישית, לא ייתכן שהיתה גלוסקמה נוספת, "הגלוסקמאות היו קבורות לחלוטין, לא ראו אותן כלל, לכן לא מתקבל על הדעת שהגלוסקמה הוצאה מהמערה. הייתי רוצה ששימרון יעשה עבודה מדעית על הרבה גלוסקמאות, המובהקות איננה מוכחת", אומר קלונר ומוסיף: "כל העסק הזה הוא בלוף מסחרי". אם

היתה גלוסקמה נוספת היו צריכים למצוא בור באדמה", מוסיף גיבסון, "אני מקווה שאריה שימרון יפרסם את המחקר שלו ואז אפשר יהיה להתייחס אליו".

האספן גולן, המחזיק בגלוסקמה ומי שלכאורה יכול להרוויח מהקישור בינה לבין ישו הנוצרי, דווקא לא ממהר לאמץ את התיאוריה. "קניתי אותה ממישהו שטען שחפר אותה באזור סילוואן, לא בתלפיות", הוא מספר, "רמת הוודאות הסטטיסטית של המחקר לא מספיקה, צריך יותר דוגמאות. אבל אי אפשר לשלול את האפשרות שהגלוסקמה הגיעה מתלפיות". במקרה כזה מחזיק גולן בדעה שהמערה היתה אכן מערת קבורה של משפחת ישו, אך לא שלו עצמו. "הטיעון בדבר השמות של יעקב ושל יוסה הוא חזק, אבל בהחלט יכול להיות שהיה במשפחה אדם אחר שקראו לו ישוע בר יוסף", אומר גולן.